

that the search for new ways of activating students' individual work requires taking into account the individual typological approach. The purpose of the research is to prove the constructive value of the individual typological approach as an instrument for the organization and management of students' individual work. With analysis of such concepts as students' individual work, individualization of teaching, typing, typological approach the authors define the concept of the individual typological approach under which one understands the system of pedagogic managerial actions of teacher aimed at the diagnosis of individual typological characteristics of students in order to divide them into relatively distinguished typological groups for implementation of differentiated work with them. They also reveal the essential characteristics of the individual typological approach in the process of managing students' individual work as in diagnostics of students in order to identify their typological features; the choice of the most optimal type of management of students' individual work in relation to each typological group in order to form a value relation of students to individual work, to self-development; correlation of content and types of individual work for students with typological peculiarities which involve independence, awareness of each student's choice of the complexity level of educational tasks (of reproductive, productive, heuristic and creative nature), directions of self-education and self-improvement.

Key words: *students' individual work, individualization of teaching, typology, typing, typological approach, individual typological approach, future teachers.*

УДК 377.3:379.83

**РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ**

Л.В.СЛІПЧИШИН, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри освіти дорослих,

**Відокремлений структурний підрозділ Національного педагогічного
університету імені М.П.Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр
професійної освіти»**

E-mail: lida.slipchyslyn@gmail.com

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність залучення учнів закладів професійно-технічної освіти, які здобувають технічні професії, до художньо-технічної творчості. Вона розглядається у двох аспектах: з одного боку, як інструмент розвитку здібностей та компетентностей, а з іншого боку, як інструмент адаптації фахівця на ринку праці. Запропоновано методику розвитку художньо-технічної творчості учнів закладів професійно-технічної освіти в межах закладу після уроків у професійно орієнтованих гуртках. Показано важливість роботи таких гуртків у закладах професійно-технічної освіти, адже в них учні не лише розвиваються творчо, поглиблюють професійний досвід, набувають нових компетенцій, але й отримують додаткову освіту художньо-естетичного спрямування, художнього конструювання. Особливістю роботи таких гуртків є залучення учнів до пошукової та проектної діяльності, яка є професійно орієнтованою. Результатами участі учнів у гуртковій роботі є творчі звіти на оглядах, конкурсах, виставках різного рівня. В експерименті брали участь учні, які навчалися за професіями машинобудівного, деревообробного і будівельного профілів.

Ключові слова: *художньо-технічна творчість, гурток, робітник, професія, профіль, заклад професійно-технічної освіти.*

Актуальність (Introduction). Стратегічним результатом будь-яких реформ в суспільстві є підвищення якості людського капіталу, яка перевіряється ринком праці. Структурні зміни в галузях економіки є каталізаторами розвитку людського капіталу. На практиці ці зміни викликають деструктивні явища у виробничому секторі, подолати які можна застосувавши інноваційний підхід до підготовки кадрів. У цьому процесі важливу роль виконують осучаснений класифікатор професій, освітні стандарти, Національна рамка кваліфікацій, галузеві рамки кваліфікацій. Якщо в професійному закладі освіта здобувається за професійними стандартами, то у неформальній чи інформальній освіті все залежить від особистості. В освітньому просторі закладу мають бути створені умови для такої освіти. Як показує аналіз явищ на ринку праці, в кращому становищі є фахівці: підготовлені за інтегрованими професіями; що володіють додатковими компетенціями в сфері ІКТ; володіють затребуваними особистісними якостями, зокрема, творчого характеру; мають спеціалізовану освіту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій(Analysis of recent researches and publications). Аналіз наукових джерел із проблеми психології, педагогіки та методичних основ творчої діяльності дозволяє розглядати художньо-творчі здібності як специфічні, як такі, що впливають на різні види діяльності людини. Для нашого дослідження важливими були праці, в яких висвітлювались проблеми розвитку здібностей і компетентностей учнів в технологічній, професійно-технічній та позашкільній освіті, а також праці, присвячені розвитку художньо-технічної творчості. Особлива увага була звернена на дослідження Є.Антоновича, Н.Амеліної, О.Биковської, В.Вдовиченка, В.Даниленка, В.Сидоренка, В.Радкевич, В.Тименка, Б.Тимківа, О.Трошина.

Мета (Purpose). Ознайомлення з методикою розвитку художньо-технічної творчості учнів закладів професійно-технічної освіти в умовах предметної і гурткової роботи та позашкільної освіти та ефективністю її реалізації в освітньому процесі закладу.

Методи (Methods). Дослідження проводилось протягом 2013-2017 років в закладах професійно-технічної освіти, що дало можливість зібрати інформацію про художньо-естетичний потенціал технічних дисциплін для професій машинобудівного, деревообробного і будівельного профілів. У процесі дослідження застосовувались такі методи: спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, експертна оцінка.

Результати (Results). Спеціалізована професійна освіта потребує вкладання великих коштів, щоб майбутні фахівці відповідали міжнародним стандартам підготовки. Професійно-технічна освіта є важливою ланкою державної системи освіти, адже від її якості залежить стабільність виробничої та невиробничої сфер. Як свідчить аналіз її розвитку протягом минулого століття, пошуки оптимальної моделі для неї тривали довго. У контексті світових досліджень стану та якості професійно-технічної освіти визнано недоліки, які спостерігаються у різних країнах. Зокрема, вони стосуються вартості підготовки, можливостей працевлаштування та фінансової підтримки сім'ї. Зважаючи на потужний вплив техніко-технологічних змін на організацію конкретного виробництва чи діяльності, виникла проблема невідповідності програм підготовки робітників тим явищам, які спостерігаються у виробничій сфері: скорочення великих підприємств і зростання частки малих, що відповідно зменшує потребу у вузькопрофільній праці та орієнтує на широко- та багатoproфільну роботу. Основні напрями змін вбачаються у розширенні профілів підготовки, орієнтації на загальні компетентності та зміни методології навчання з урахуванням організаційних і технологічних змін в процесі роботи [7].

З огляду на світові тенденції (поширення нових підходів до технологічної освіти,

запровадження STEAM-освіти) в Україні в 1997 році було прийнято стандарт і запроваджено вивчення предмета «Технології» в закладі загальної середньої освіти. З того часу було здійснено модернізацію змісту, яка фіксувалась вже стандартами вищих поколінь (2004, 2011). Провідною ідеєю стандарту освітньої галузі «Технології» є вивчення технологій перетворювальної діяльності, які застосовуються в сучасному виробництві. Інтегруючим чинником в технологічній освіті є проектна діяльність. Провідною метою запровадження технологічної освіти в закладі загальної середньої освіти є сформулювати особистість, яка готова до техніко-технологічних викликів сучасності. Практичною метою є поділити учнів відповідно до їх нахилів, здібностей, уподобань і потреб. Відповідно до цього технологічна освіта в рамках загальноосвітньої школи закінчується за трьома напрямками: загально технологічним, професійним та інженерно-технічним [3-5]. Ця особливість технологічної освіти в закладі загальної середньої освіти змушує переосмислити горизонтальну наступність з професійною підготовкою в закладах професійно-технічної освіти стосовно системного ознайомлення з основами проектної діяльності.

В закладах професійно-технічної освіти провідною є модульна система навчання, яка орієнтує на підготовку мобільних трудових ресурсів. Зокрема, «Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.)» акцентує увагу на основні підходи до освітнього процесу в закладах ПТО, які ґрунтуються на принципах гуманітаризації, демократизації, інформатизації, розвитку професійної мобільності і творчого потенціалу майбутнього фахівця [2]. Проте професійна підготовка і надалі спрямована на політехнічний принцип, а політехнічна освіта є фундаментом професійної підготовки (С.У.Гончаренко). Проблема полягає в тому, щоб створити в закладі умови для реалізації проектно-технологічної освіти.

Розглядаючи перспективи технологічної освіти українських школярів у XXI столітті, О.М.Коберник наголосив на тому, що необхідною є наступність на всіх рівнях навчання, адже це сприяє формуванню системи технологічних знань, практичних умінь та технологічних якостей особистості. Тому також важливо до цього процесу долучати роботу гуртків технічної та художньо-прикладної творчості, екскурсії в музеї, на виробництво і виставки [1].

Сьогодні вже існує значна кількість сучасних інноваційних методів і технологій, здатних розкрити творчий потенціал особистості. Великі можливості для цього має гурткова робота, в якій учень займається тією діяльністю, що найбільше відповідає його нахилам і здібностям. Для технологічних профілів підготовки майбутніх фахівців проектно-технологічну діяльність доцільно реалізовувати в гуртках художньо-технічної творчості, орієнтованих на професію.

Методика розвитку художньо-технічної творчості учнів закладів професійно-технічної освіти передбачає залучення до цього процесу можливостей технічних дисциплін, виробничого навчання та гуртків, тому повноцінно вона реалізується протягом усього періоду професійної підготовки майбутніх фахівців. Враховуючи те, що вона складається із змістової і процесуальної (управлінської) частин, необхідно звернути увагу на формування змісту та його реалізацію в просторово-часовому вимірі з урахуванням особливостей професії та освітнього закладу, психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, моделей розвитку професійно орієнтованої художньо-технічної творчості. Методика була розроблена з урахуванням явищ, які спостерігаються в професійно-технічній освіті, зокрема: по-перше, в останньому десятилітті спостерігаються труднощі з набором учнів на навчання, тому доводиться інтегрувати професії; по-друге, через структурні перетворення в галузях внаслідок техніко-технологічних змін відбулось скорочення робочих

місць, які раніше заповнювались фахівцями з масових професій; по-третє, можна знайти роботу, маючи таку компетентність, яка вирізняє претендента серед інших; наявність спеціальної компетентності допомагає адаптуватися на ринку праці. Тривале спостереження за змінами професій, на які заклади професійно-технічної освіти щороку набирають учнів, показало стійкість інтегрованих професій (за горизонтальною та вертикальною інтеграцією). Найбільш тривалими серед технічних професій є такі поєднання, які у разі невдачі працевлаштування за технічним профілем, адаптуються за рахунок професії художнього напрямку, або вмінь, набутих у гуртку [6].

Змістовий аспект методики розвитку художньо-технічної творчості пов'язаний з виявленням потенціалу та відбором художньо-естетичної професійно-орієнтованої інформації, яку на теоретичному та виробничому навчанні не можна детально опрацювати і використати. Проте такі можливості є в гуртку. У подальшому розробляється програма гуртка з орієнтацією на зміст компетентностей і запитів учнів, що відповідають сферам психологічної структури особистості і визначаються за відповідними критеріями.

Управлінський аспект пов'язаний з розподілом роботи гуртка на роки навчання і складанням відповідної програми, яка передбачає участь учнів у різних організаційних формах роботи, зокрема, таких як майстер-класи, виставки, фестивалі, конкурси.

Внутрішні чинники, які впливають на ефективність організації художньо-технічної творчості в освітньому закладі, можна поділити на групи: *організаційного рівня* – активне ставлення педагогічного колективу до залучення усіх учнів, що здобувають фах технічного профілю, до художньо-технічної (технічної) творчості; участь учнів у творчій діяльності в усіх ланках освітнього процесу; організація заходів, метою яких є репрезентація участі педагогів та учнів в художньо-технічній (технічній) творчості, а також популяризація науково-технічної творчості; *методичного рівня* – зміст навчальної інформації з предметів професійного циклу та його розподіл між теорією, практичною підготовкою та роботою після уроків; методично правильна організація творчої діяльності на уроках теоретичного і виробничого навчання, заходах після уроків; створення банку професійно-виробничих, раціоналізаторських і винахідницьких задач; залучення учнів до самостійної творчої роботи з метою формування в них власного досвіду; *психологічного рівня* – робота психологічної служби закладу разом із викладачами, майстрами виробничого навчання і керівниками гуртків щодо виявлення нахилів, обдарувань і здібностей учнів; готовність педагогів займатися технічною та художньо-технічною творчістю, самовдосконалюватись у цій сфері.

Методика розвитку художньо-технічної творчості в гуртку і навчально-методичне забезпечення роботи гуртка з урахуванням сучасних підходів до неформальної освіти впроваджувалась в освітній процес закладів професійно-технічної освіти машинобудівного, деревообробного та будівельного профілів протягом 2013-2017 років. Для перевірки ефективності запропонованої інновації, було розроблено педагогічну модель формування компетентностей гуртківців, яка складається з трьох блоків: концептуально-цільового, процесуально-технологічного і критеріально-результативного.

Висновки і перспективи (Discussion). У ході експерименту було перевірено ефективність методики розвитку художньо-технічної творчості та апробовано науково-методичне забезпечення гурткової роботи, зокрема, методичні посібники для керівників гуртків «Сучасні підходи до модернізації змісту гурткової роботи»,

«Творчість як засіб розвитку професійної компетентності майбутнього робітника» та рекомендації з досвіду роботи керівника гуртка «Гурток як творча майстерня».

Порівняння змін у розвитку компетентностей гуртківців на початку і наприкінці формувального етапу дослідження дозволяє зробити висновок: удосконалення змісту гурткової роботи, здійснене на засадах компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів, сприяло формуванню мотиваційно-ціннісної, пізнавальної, операційно-діяльнісної, творчої, соціальної та емоційної компетентностей учнів закладів професійно-технічної освіти, які брали участь в експерименті. Запропонована методика дозволила удосконалити зміст гурткової роботи і вплинути на розвиток мотиваційної та творчої сфер особистості гуртківців, що знайшло своє відображення у творчих здобутках учнів.

Список використаних джерел

1. Коберник О.М. Технологічна освіта учнів в Україні у XXI столітті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Pedagogica/66067.doc.htm (дата звернення: 12.01.2018)
2. Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://tnkk.at.ua/proekt2010_2020.doc (дата звернення: 12.01.2018)
3. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (схвалена Всеукраїнською асоціацією наукових та практичних працівників технологічної освіти) / О.М. Коберник, М.С. Корець, В.М. Мадзігон і ін. Київ: Науковий світ, 2014. 19 с.
4. Навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Технології. 10-12 класи. Рівень стандарту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/education/average/prog12/tr_st.doc. (дата звернення: 12.01.2018)
6. Сліпчишин Л.В. Методичні засади впровадження сучасних підходів у роботу гуртків : посібник. Львів : СПОЛОМ, 2015. 116 с.
7. Хобзей П. Професійно-технічна освіта в системі освіти України. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. Київ: «К.І.С.», 2003. С.111–123.

References

1. Kobernyk O.M. (2010) Tekhnolohichna osvita uchniv v Ukrayini u KhKhl stolitti [Technological education of students in Ukraine in the XXI century] Retrieved from: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Pedagogica/66067.doc.htm
2. Kontseptsiya rozvytku profesiyanoi osvity i navchannya v Ukrayini (2010-2020 rr.) [Concept of the development of vocational education and training in Ukraine (2010-2020)]. Retrieved from: http://tnkk.at.ua/proekt2010_2020.doc
3. Kobernyk O.M., Korets' M.S., Madzihon V.M. (2014) Kontseptsiya tekhnolohichnoyi osvity uchniv zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladiv Ukrayiny [Concept of technological education of students of general educational institutions of Ukraine] (skhvalena Vseukrayins'koyu asotsiatsiyeyu naukovykh ta praktychnykh pratsivnykiv tekhnolohichnoyi osvity) i in. K.: Naukovyy svit. 19.

4. Navchal'ni programy dlja 5-9 klasiv zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv (za novym Derzhavnym standartom bazovoi' i povnoi' zagal'noi' seredn'oi' osvity) [Curriculums for 5-9 classes of general educational establishments (on the new State standard of base and complete universal middle education)] Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html>.

5. Programa dlja zagal'noosvitnih navchal'nyh zakladiv. Tehnologii'. 10-12 klasy. Riven' standartu [The program for general educational establishments. Technologies. 10-12 classes. Level of standard]. Retrieved from http://www.mon.gov.ua/education/average/prog12/tr_st.doc.

6. Slipchyshyn L.V. (2015) Metodichni zasady vprovadzhennya suchasnykh pidkholdiv u robotu hurtkiv : posibnyk [Methodical principles of implementation of modern approaches to the work of circles]. L'viv: SPOLOM. 116.

7. Khobzey, P. (2003). Profesiyno-tehnichna osvita v systemi osvity Ukrayiny. [Vocational education in the education system of Ukraine]. Stratehiya reformuvannya osvity v Ukrayini: Rekomendatsiyi z osvith'oyi polityky. Kyiv: «K.I.S.». 111–123.

РАЗВИТИЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ТЕХНИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА УЧАЩИХСЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ Л.В.Слипчишин

Аннотация. В статье обоснована актуальность привлечения к художественно-техническому творчеству учащихся учреждений профессионально-технического образования, которые обучаются по техническим специальностям. Она рассматривается в двух аспектах: с одной стороны, как инструмент развития способностей и компетентностей, а с другой стороны, как инструмент адаптации специалиста на рынке труда.

Предложена методика развития художественно-технического творчества учащихся учреждений профессионально-технического образования в пределах заведения после уроков в профессионально ориентированных кружках. Показана важность работы таких кружков в учреждениях профессионально-технического образования, ведь в них ученики не только развиваются творчески, углубляют профессиональный опыт, приобретают новые компетенции, но и получают дополнительное образование художественно-эстетического направления, художественного конструирования.

Особенностью работы таких кружков является привлечение учащихся к поисковой и профессионально ориентированной проектной деятельности. Результатами участия учащихся в кружковой работе могут быть творческие отчеты на смотрах, конкурсах, выставках различного уровня. В эксперименте принимали участие ученики, обучающиеся по профессиям машиностроительного, деревообрабатывающего и строительного профилей.

Ключевые слова: художественно-техническое творчество, кружок, рабочий, профессия, профиль, учреждение профессионально-технического образования.

THE DEVELOPMENT OF ARTIFICIAL AND TECHNICAL CREATIVITY BY VOCATIONAL SCHOOLS STUDENTS

L.V. Slipchyshyn

Abstract . The article substantiates the relevance of the students involvement in vocational schools, who acquire technical specialties, in artistic and technical creativity. It is considered in two aspects: on one hand, as an instrument for the development of abilities and competences, and on the other hand, as an instrument for the adaptation of a specialist in the labor market. The technique of artistic and technical creativity development of

students in vocational institutions within the institution after the lessons in professionally oriented circles is offered.

It is shown the importance of the work of such circles in educational institutions of vocational education, because inside them students not only develop creatively, deepen their professional experience, acquire new competencies, but also receive additional education in the artistic and aesthetic direction, artistic design. The peculiarity of such circles work is to attract students to search and project activities that are professionally oriented. The results of the students' participation in the work of the cluster are creative reports at surveys, contests, exhibitions of various levels.

Key words: *artistic and technical creativity, circle, worker, profession, profile, educational institution of vocational education.*

УДК: 378.7.011:159.954

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

А.В. ТКАЧЕНКО, аспірантка

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

E-mail: irina.pa999 @gmail.com

Анотація. У статті розкрито проблему підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Професійна підготовка розглядається, як процес, у ході якого осмислюється, оптимізується навчання, аналізуються освітні результати, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії; при вивченні педагогічних та спеціальних дисциплін. У статті було розглянуто інформаційну технологію Веб-квест (Web-quest) проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Internet. Було проведено опитування студентів педагогічного університету для визначення ставлення майбутніх учителів до використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі.

Ключові слова: підготовка, майбутні учителі, веб-квест, інформаційні технології.

Актуальність (Introduction). Соціально-економічні перетворення, що відбуваються сьогодні у суспільстві, потребують підготовки творчої, всебічно розвиненої особистості, здатної до активної адаптації в суспільстві, самостійного прийняття рішень, вибору та продовження професійної освіти, самоосвіти і самовдосконалення. Формування творчої особистості, реалізація її природних нахилів і здібностей в освітньому процесі є стратегічним завданням. Взаємодія мистецтв, інтеграція мистецтв в навчально-виховний процес є потужним двигуном в розвитку особистості, її самопізнання і самореалізації. У зв'язку з цим нині відбувається модернізація національної системи освіти та вироблення новітніх концепцій виховання людини. Учитель естетичного циклу як єдина ланка між освітньою галуззю і професійним мистецтвом повинен володіти відповідним рівнем готовності й здатності реалізувати свою місію навчити учнів творити красу, застосовуючи найсучасніші засоби й педагогічні технології.

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Сучасний стан дослідженої проблеми набуття професійних умінь майбутнього вчителя образотворчого мистецтва представлено у роботах: із сутності й змісту його гра-